

Järveotsa oja eksperthinnang

Käesolev eksperthinnang on antud Harku järve suubuvale Järveotsa oja seoses kavandatud tegevusega Paldiski mnt 229 detailplaneeritava (DP) alal, arvestades ka Paldiski mnt laiendamisega.

Oja kulgemine

Järveotsa oja (varem ka Mäeküla oja) on looduslik oja, mille algust toidab Harku mägede ja Harku raba vahele valguv nõlva vesi ja mille eesvooluks on põhja pool asuv Harku järv (vt joonis 1).

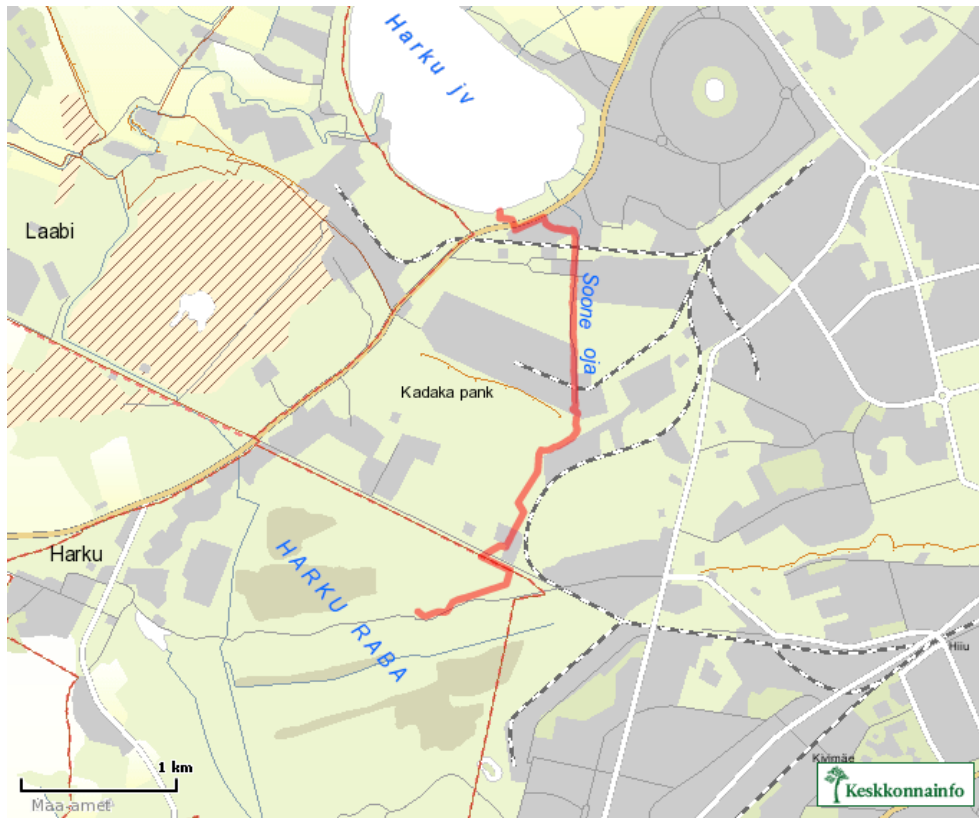
Eesti baaskaardil on Järveotsa oja ekslikult kirjutatud nimi Soone oja, mis asub tegelikult lääne pool. Soone oja (Iisaku soon, ka Kadaka oja, Kadakaküla oja) lähteks on Glehni pargi allikad mattunud klindi jalamil. Soone oja on kesk- ja alamjooksul paigutatud torusse ning baaskaardil on näidatud kulgemist sinise kriipsjoonega Järveotsa tee alt kuni Järveotsa oja suletud paremharu suudmekraavini (vt. joonis 2).

Järveotsa oja looduslik läte on muudetud kuivenduskraavidega kui Harku rabas toimus turba tootmine enne teist maailmasõda. Samuti on oja süngi mitmetes lõikudes tugevasti muudetud seoses raudtee tammide ja Astangu sõjaväeladude ehitusega. Rabast kraavina Tähetorni tänavani (endine raudteetamm) kulgev Järveotsa oja suundub piki sõidutee edelaserva kuni ühinemiseni Harku raba põhjaosast (Mustrabast) algava kraaviga. Seejärel voolab oja Ääre tänava kohal truupidega Tähetorni tänava ja mahasõidutee alt läbi. Edasi voolab oja läbi metsa Lauka tänavani, piki Lauka tänava sõidutee loodeserva ja selle pikendust kulgevat kraavi pidi Järveotsa oja vanasse süngi. Sealt kulgeb oja põhja suunas (vt fotod 7...11) läbi metsa, kus Kadaka panga all asuvad mahajäetud sõjaväe laod. Seejärel ristub oja kõrgepinge liinide trassikoridoriga, Astangu tänavaga, jalgratta teega ja kulgeb Astangu garaažide vahelt läbi kuni oja endise hargnemiseni teise kõrgepingeliini all. Hargnemiskohas oli varem tiik (foto 11) millest suundus oja paremharu läbi kinnistute Paldiski mnt 227c ja 225a Paldiski maantee truupi ja truubist suudmekraaviga Harku järve. Tänapäevaks on oja paremharu suletud, seoses majaehitusega Paldiski mnt 225a kinnistul. Oja kulgeb nüüd vaid piki vasakharu läbi Paldiski mnt 227 kinnistute ja Paldiski mnt T6 teekinnistu (vt. foto 6) ja suubub Paldiski mnt 134 kinnistul asuvale märgalale Paldiski mnt ja Harku järve vahel.

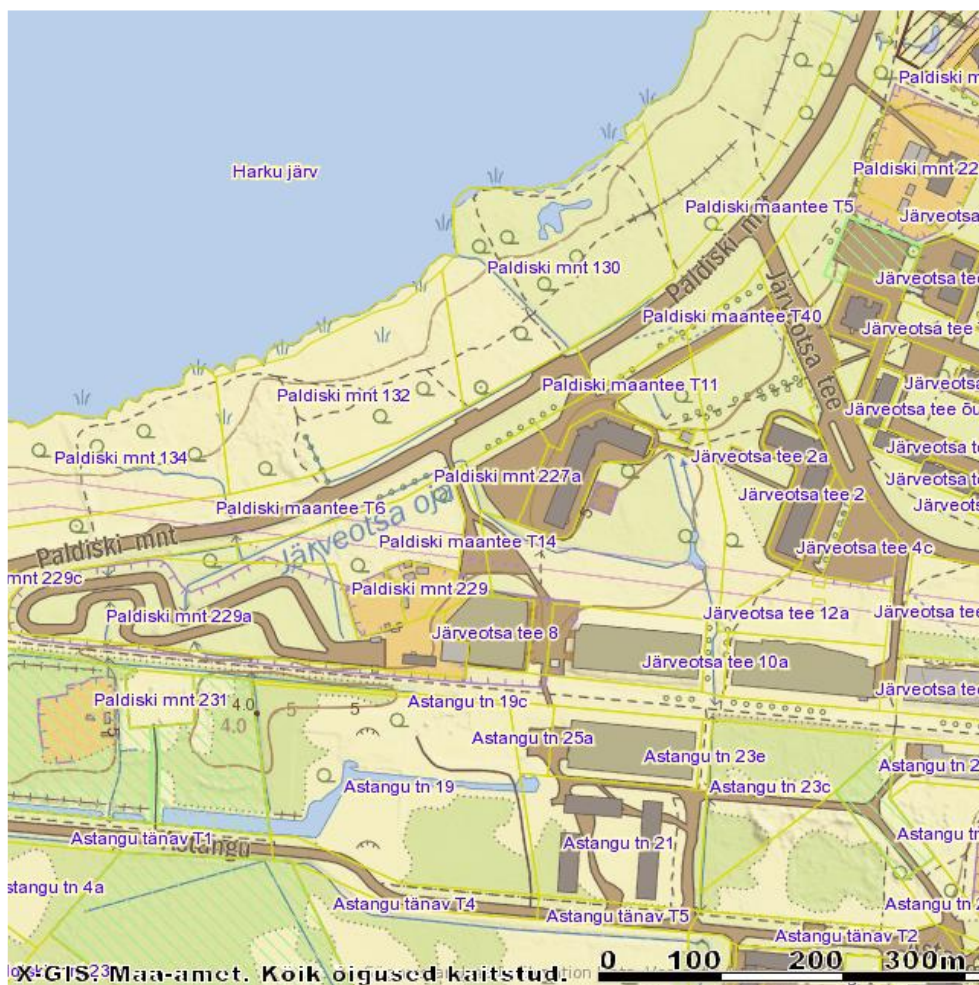
Oja vasakharu on puhastatud settest ja olmeprahist kuni uue kergliiklusteeni. Süvendusmaterjal on laiendatud oja madalale paremkaldale. Sellel lõigul voolab oja madalas kuni 0,5 m sügavuses süngis ning veerikkamal ajal on kaldad liigniisked või üleujutatud.

Paldiski maantee ümberehitamisega betoonkattega teeks on muudetud Järveotsa oja senist süngi. Oja süng on viidud truubiga uue kergliiklustee alt läbi ja kulgeb selle autotee poolses küljes, siis põikab uuesti truubiga kergtee alt läbi vanasse süngi ning viidud uue truubiga kergliiklustee ja Paldiski maantee alt läbi vanasse kraavi tihedas võsastikus (vt. fotod 1...5).

Tulevikus Paldiski maantee laiendamisel 2+2 sõidureaga teeks jääks Järveotsa oja muudetud lõik Paldiski maantee laienduse alla (kergliiklustee ja mahasõidu rida) nagu näidatud DP plaanil. Ojale tuleks rajada uus suue DP plaanil soovitatud asukohas. See on truup Paldiski mnt uue betoonte alt läbi ja edasi suudmekraav järve kaldal kasetukast ida poolt mööda ning piki nõva roostikku Harku järve madalal kaldal.

Joonis 1. Järveotsa oja baaskaardil

Joonis 2. Järveotsa oja kaart Astangu tänavast kuni Harku järveni

Oja iseloomustus

Andmed EELIS infolehel

Veekogu nimetus:	Järveotsa oja
Veekogu tüüp:	Oja
Vesikond:	Lääne-Eesti vesikond - Harju alamvesikond
Registrikood:	VEE1176600
Kood:	1176600
Asukoht:	Harjumaa: Harku vald, Harku alevik; Tallinn linna Haabersti ja Nõmme linnaosad
Märkused:	Oja kasutatakse sade- ja pinnasevete suunamiseks. Kood oli märgitud ka baaskaardijärgsel veestiku kihil.
Avalik kasutatavus	Ei ole avalik ega avalikult kasutatav

Järveotsa oja valgala pindala on 4.9 km², pikkus 4,1 km.

Oja suubub Harku järve ([VEE2001300](#)), mille veepeegli pindala on 162,9 ha, pikkus 2000 m, laius 1160 m, keskmine sügavus 1,6 m ja suurim sügavus 2,5 m ning valgala 47,2 km². Järve veevahetus on keskmiselt 5 korda aastas. Järve tüpoloogiline kuuluvus on VRD järgi: keskmise karedusega kihistumata (2) ja limnoloogiline tüüp: hüpertroofne ehk liigtoiteline.

Varasemates Harku järve ja selle valgala uuringutes ja projektides on käsitletud ka Järveotsa oja. 1992. a töös (Harku järve valgala keskkonnakaitseliste kompleksabinõude skeem. RAS „Eesti Maaparandusprojekt“ töö nr 00022921. Tallinn, 1992) hinnati Harku järve valgala vooluveekogude seisukorda. Määratleti veekogu valgalaal olevad võimalikud reostusallikad, mis vaadati üle ja anti lühikirjeldus ning ettepanekud edasiseks tegevuseks. Järveotsa oja (varem nimetatud ka Mäeküla oja) valgala oli 18 reostusallikat, mis võisid kaudselt mõjutada või mõjutasid otseselt Järveotsa oja vett. Järveotsa oja ülemjooksul metsakraavide valgala asub Tähetorni, Vete, Hoo, Moora tn elamukvartal, millest osa elamuid juhtis oma pesuvee kas läbi septiku või otse kraavi (või umbkraavi), milles reostus (lõhn, värvus) allavoolu vähenes lahjendusvee lisandumisega, kuid mingi osa toitelementidest jõudis sealtsa oja. Ettepanek oli kas ehitada elamutele tühjendatavad reovee kogumiskaevud, kohalik biopuhasti või Vete tänava reoveekollektor liitumiseni Laagri-Väike-Õismäe pumbajaama vahelise kollektoriga.

25. mail 2016. a tehtud Järveotsa oja ülevaatusel oli ojas vooluhulk ca 3 l/s. Oja täide oli mõnest sentimeetrist kuni 20 cm-ni ja veevoolu kiirus oli kuni 0,1 m/s. Vesi oli lõhnatu, läbipaistev ja oja liivast põhja kattis kohati õhukene settekiht. Järveotsa oja valgala, valdavalt metsane ja poollooduslik rohumaa, moodustab Harku järve valgala ca 10 %. Kuid ojavee võimalik osakaal Harku järve jõudvatest toiteelementidest on kindlasti väiksem kui 10 %. Põhiosa biogeenidest annab Harku oja, mille valgala on 30,5 km² (65%) ja mis on valdavalt põllumajandusliku kasutusega. Järveotsa oja vesi voolab Harku järve lõunakaldal olevale märgalale, mis toimib lodupuhastina, kus taimestik võimalikud toiteelemendid ära tarvitab.

Kavandatud tegevusest tulenev mõju ojale

DP alal on küsimus, kas võib panna oja torusse või juhtida lahtiselt uues sängis hoonestusala vahelt Paldiski maantee alt läbi uude suublasse? Või peaks hoonete asukohta muutma?

Järveotsa oja (looduslikul) sängil on looduskaitseaduse § 37 lg 1 p 3 kohaselt 50 meetri laiune kalda piiranguvöönd ja 25 meetri laiune ehituskeeluvöönd (§ 38 lg1 p 5). Kalda kaitse eesmärk on kaldal asuvate looduskoosluste säilitamine, inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine, ranna või kalda eripära arvestava asustuse suunamine ning seal vaba liikumise ja juurdepääsu tagamine (§ 34). Ehituskeeluvööndis on uute hoonete ja rajatiste ehitamine keelatud (§ 38 lg3).

Veeseaduse kohaselt on Järveotsa oja kaldal 10 meetri laiune veekaitsevöönd (§ 29 lg 2 p 2), mis moodustatakse vee kaitsmiseks hajureostuse eest ja veekogu kallaste uhtumise vältimiseks.

Paldiski mnt T14 mahasõidutee jääb oja vasakust kaldast 7 m kaugusele ja Paldiski mnt 227c parkimisplats asub oja paremkaldast 6 m kaugusel jäädes veekaitsevööndisse. Elamu Paldiski mnt 227 asub oja paremkaldast 19 m kaugusel, jäädes ehituskeeluvööndisse.

DP plaanil on näha, et Paldiski maantee laiendamisel 2+2 sõidureaga teeks jääks Järveotsa oja kergliiklustee äärne muudetud lõik Paldiski maantee laienduse alla (kergliiklustee ja mahasõidu rida). Mahasõidutee (Paldiski mnt-lt Paldiski mnt 229 kinnistutele) laiendus jääks oja vasakkaldast 3 m kaugusele ja jääb nii oja veekaitsevööndisse kui ka ehituskeeluvööndisse. Ojale tuleks rajada uus suudmelõik DP plaanil soovitatud asukohas. Rajada tuleks ca 50 m pikkune truup Paldiski mnt uue betoontee ja laiendatava teosa alt läbi ja edasi suudmekraav kasetukast ida poolt mööda ning piki nõva roostikku Harku järve madalal kaldal. Truubist vähemalt 50 m ülesvoolu tuleks oja juhtida torusse, sest avasängi puhul ei ole veekaitse ja kaldakaitse nõuded täidetud seal. Kokku oleks torus kulgeva ojalõigu pikkus ligikaudu 100 m. Sette kandumist torusse ja selle ladestumist seal saab vältida settetiigi rajamisega sissevoolu ette.

Toru läbimõõdu valikul tuleb arvestada oja madalate kallastega Paldiski mnt 227c elamumaa kinnistul, et seal ei tekiks korduvaid ja kestvaid üleujutusi suurvee või tulvade ajal. Hinnanguliselt võib oja maksimaalne vooluhulk olla 1 m³/s. Kuid antud olukorras piirab suurvee tippvooluhulka Astangu tänava ummistunud truup, mis tekitab sellest ülesvoolu lisapaisutust nii, et oja vesi valgub metsa alla ja rohumaale paremkaldal ning kõrgepingeliinide all.

Rajatise ojal (uut settetiiki ja torustikku, truupe) ja elamute alal kulgevat ojalõiku on vaja ka järjepidevalt hooldada, et see ei muutuks mingi osa inimeste poolt prahistatuks ning lõpuks ebameeldivaks vooluveekoguks linnaruumis. Sellega välditakse oja veekvaliteedi halvenemist elamuala lõigus kus inimtegevus on aktiivsem.

Foto 1. Järveotsa oja väljavool Paldiski mnt truubist suudmekraavi

Foto 2. Järveotsa oja sissevool Paldiski mnt kaksiktruupi

Foto 3. Järveotsa oja uus sängilõik piki Paldiski mnt kergliiklusteed

Foto 4. Järveotsa oja kergliiklustee aluse trubi väljavool

Foto 5. Järveotsa oja kergliiklustee aluse trubi sissevool

Foto 6. Järveotsa oja lõik enne kergliiklustee truupi

Foto 7. Järveotsa oja lõik Kadaka panga aluses metsas

Foto 8. Järveotsa oja lõik metsast väljumisel kõrgepingeliini all

Foto 9. Järveotsa oja suubumisel Astangu tänava ummistunud truupi

Foto 10. Järveotsa oja lõik suubumisel Jalgrattatee truupi

Foto 11. Järveotsa oja lõik endisel hargnemisel vasak- ja paremharuks. Kallastel on välja kaevatud sete olmeprahiga.

Foto 12. Järveotsa oja uue suudme ala Paldiski maanteest Harku järve roostikuni.

Foto 13. Järveotsa oja uue suudme asukoht Harku järve roostikus.

Koostas

Rein Kitsing
hüdrotehnikainsener